

Zadnji momenti ob Debsovi rakvi

Tisoč so se poslovili od premilega socialističnega veterana, predno je bilo njegovo truplo spremenjeno v prah in pepel.

Terre Haute, Ind., 23. okt. — Ena želja se Debso ni izpolnila — želja, da bi bil njegov pogreb, kadar se vleče k zadnjemu počitku, kolikor mogoče enostaven in brez množice. Njegova rodbina bi bila rada izpolnila to njegovo željo, a ni bilo mogoče. Množice so prišle, množice delavcev iz vseh bližnjih in mnogih daljnih krajev, množice, ki so napolnile vse prostore skromnega Debsovega doma in stale zunaj na cesti in daleč naokrog, ko ni bilo več prostora. Sorodniki so bili v veliki zadregi, ko niso imeli kam djeti vseh venčev.

Okrog 5000 ljudi je korakalo mimo rakve v delavskem domu,

Sacco in Vanzetti morata umreti!

Tako je odločil sodnik Thayer, ki je zavrgel apel za novo obravnavo. Sodnik pravi, da nova evidence ne zadostuje. Zda sledi apel na državno vrhovno sodišče.

Boston, Mass. — Sodnik Webster Thayer je v soboto naznanil svoj odlok glede prošnje Nicole Saccu in Vanzettija za novo sodno obravnavo na podlagi evidence, katero je dal Celestino Madeiros, ki je priznal krivdo. Sodnik je zavrgel prošnjo z utemeljenjem, da on ne verjame Madeirosu. S tem je sodnik potrdil smrtno obsodbo omenjenih dveh italijanskih delavcev.

Zagovornik Saccu in Vanzettija se zdi obne z apelom na državno vrhovno sodišče, da ovrha odloč sodnika Thayera, ker se je zmotil.

PRIVATNI TEKSTILNI INTERESI SE SELE NA JUG

Tam ni unije in delavci se morajo prenašati izkoriščanje. — Take razmere so pa idealne za privatne bisniške interese.

Passaic, N. J. — Acheson Harden Handkerchief kompanija, ki ima največjo tovarno vrste v Passaicu, je oddala delo za zgradbo nove tovarne v Bluefieldu, W. Va. — V prvi tovarniški enoti bo zaposlenih 200 oseb, večinoma delavci. Ko bo tovarna dograjena, bo v njih delalo do tisoč ali še več oseb.

V mesecu februarju je dnevnik New York Times prinesel oglaš, ki je imel namen obuditi zanimanje med tovarnarji za jug.

Ta oglaš je pripovedoval, da se lahko v Bluefieldu dobi do 1.500 delavk za izdelovanje plen, ženskih kril, delavske obleke ali pa tekstilnega blaga iz svile ali druge sirovine. Mesto ima 23.688 prebivalcev in v njem ni industrije, ki bi zaposlila delavke v sreču zapadnovirginjskega teritorija. Povedano je bilo, da se najboljši premog dobi v bližini. Pod oglašom je pa bilo dostavljeno, da se naj piše trgovski zbornici za informacije.

Razmere na tem neunijskem teritoriju so slabe. Rudarji niso organizirani, a kljub temu delajo le po par dni ali pa nič v tednu. Oni ne zaslužijo toliko, da bi prehranili svoje družine. Privatni interesi porabijo take prilike in zgrade tovarne, zavedajo se, da bodo delavske moči dobili zelo poceni.

"Kralji se potrebuje," pravi kraljica

Govorila je jeklarakim magnatom v New Yorku. Kralji so zadovoljni kimali.

New York. — Jeklaraki magnati so zadnji petek zvečer priredili rumunski kraljičij slijem banket v hotelu Commodore. Navzočih je bilo 2000 gostov. E. H. Gary, predsednik jeklarakega trasta, je kraljičijo predstavil ameriškim jeklarakim kraljem. Pri tej priliki se je spodobilo, da kraljiča reče besedo ali dve. Rekla je, da Amerika potrebuje kralje kakor Amerika potrebuje predsednike. "Vi zastopate business in denar," je nadaljevala. "Mi v Evropi smo revni. Toda Evropa vas lahko kaj nauči. Jaz ne morem govoriti o businessu, denarju in jeklu. Prišla sem k vam, da spoznam Ameriko in da Amerika po meni vpoizna mojo državo."

Policija na ročetu radi preizkuša trojke vrste

Akcija proti policiji je podzvela unija v zvezi z Unijo za ameriške civilne svobodščine.

New York, N. Y. — Unija za ameriške civilne svobodščine je podzvela akcijo proti policiji v Passaicu, da dokaže, da se je policijska poslužila preizkušnje tretje vrste napram delavcem, ki so bili aretirani zaradi bombnega napada. Ta preizkušnja tretje vrste obstoji v tem, da se aretirancu ne da hrane, se mu odjemlje spanec, pretepa ali muči na drug način, dokler ni pri volji izpovedati to, kar policija želi; da aretiranec izpove. Unija za ameriške civilne svobodščine bo zastopal John Larkin Hughes, newarški odvetnik. Ako preizkava dožene, da se je policijska poslužila sile, da izsili izpoved iz aretirancev, tedaj Unija za ameriške civilne svobodščine povzame postavno akcijo proti policiji.

Sodnik Joseph Delaney v Patersonu dozdaj še ni podal odloka v zadevi, da se zniža poročstvo za aretirance, ki so pod visokim poročstvom. Unija tekstilnih delavcev ne more položiti poročstva \$100,000, \$75,000 in \$25,000, ki bi ga morali položiti aretiranci, da se izpuste na svobodo do sodniške obravnave. Obravnava je bila najprej določena za dne 25. oktobra, a bila je preložena do dne 19. novembra.

Pet delavcev sedi v zaporu, ker ne morejo položiti poročstva. Odborniki unije tekstilnih delavcev izjavljajo, da je vse skupaj policijska mahinacija in ompešanje.

Preiskave v indani nov fiaske

Senator Reed je končal zasliševanje. Pravi, da ne more doznati ničesar.

Indianapolis, Ind. — Senator Reed je v petek zvečer abruptno zaključil preiskavo o politični korupciji v Indani, o kateri je dežela polna govorice, definitivno razkrinkana, je zopet splavalo po vodi.

Reed je dejal pred odhodom, da ni izvedel ničesar bistvenega, kar bi opravičevalo nadaljno preiskovanje. Same neumne govorice. Zaslišal je senatorja Watsona, ki ponovno kandidira, a ta je odločno zankal, da je v najmanjši zvezi z kukuškimi in da sploh ve kaj o organizaciji. Absolutno je tajni, da ve kaj o ponudbi klanovcev, da mu bodo zdaj pomagali do izvolitve, če bo on njihov kandidat za predsednika čez dve leti.

Reed je zaslišal še nekaj drugih političarjev, toda izlekel ni nič iz njih. To ga je ujezilo in obrnil je hrbet Indani.

Kdo dela škodo vladni železnici v Alaski

Železnice v Alaski imajo deficit. Fakti govorijo jasno, kaj je vzrok temu deficitu.

Washington, D. C. — Tajnik za notranje zadeve je izdal zopet poročilo, v katerem naglašajo izgubo, ki jo ima vlada z obratovanjem železnice v Alaski. Ta železnica je dolga 470 milj in teče od južne obali pri Sewardu do Fairbanka v notranjost dežele. Kongres je sklenil zgraditi to železnico, da se ljudstvo naseli v Alaski. Ampak Wilsonova, Hardingova in Coolidgeva administracija so prepustile to železnico milosti Guggenheimovih parobrodskih interesov, ki e dini tvorijo transportno zvezo med Združenimi državami in Alasko. Guggenheim-Morganovi rudniški interesi skušajo gospodarsko dobiti Alasko popolnoma v svojo oblast. Na svojih ladjah računajo za prevažanje tovorov tako visoko prevoznino, da so se ljudje pričeli počasi seliti iz Alaske. Trgovina je zaradi te visoke prevoznine omejena samo na lov kečuge ali lososa. Kompanije, ki love kečuge ali lososa, pa imajo svojo lastno brodoge v vodah Alaske.

Pred par leti jo bil poslan civilni inženir pensilvanske železnice v Alasko, da oceni železnico in reorganizira prometno službo. To je pomenilo, da se prometna služba zniža. Nato je bil inženir pensilvanske železnice imenovan za ravnatelja vladne železnice.

"Vasodvanski kralj" umri.

New York. — Artur Čerep-Spiridovič, ki se je nazival ruskega grofa in predsednika "Ameriško-vasilovanske unije", je umri. Našli so ga mrtvega v postelji. "Grof" je sanjal o svetovni konferenci vseh Slovanov, ki naj zasnuje vasilovansko državo, kateri bi bil on kralj.

Agitirajo za "Prosveto"

SILE PARLAMENTARNIH ZAKULISNIKOV

Električni privlačni interesi snujejo parlamentarno zakulisniško skupino.

Washington, D. C. — Strokovno glasilo elektricarjev je prineslo članek pod naslovom "Congress, Watch Out!", v katerem opozarja na fakt, da sta se Electric Power Club, Associated Manufacturers of Electrical Supplies in Electrical Manufacturers' Council združili v organizaciji za parlamentarno zakulisništvo, ki nosi ime Narodno društvo elektricarjev in tovarnarjev.

Glasilo pravi, da je videti v novi organizaciji formiranje nove in močne parlamentarne zakulisniške skupine. Predsednik te organizacije je Gerard Swope, predsednik General Electric kompanije. Swope se zaveda, da se bo boj v bodočnosti izvojeval v hodnikih in sprejemnicah v narodnem kapitolu. Namen nove organizacije je očividno ta, da nastopi v interesu svojih članov pred legislativnimi odeskami, vladnimi biroji in drugimi taleši.

Njen protitip je Narodno društvo tovarnarjev, ki vzdržuje urade in številni štab v glavnem mestu, kar stane precej denarja.

Privatni interesi, ki so najbolj nasprotni delavski organizaciji, se organizirajo. Po načelih teh interesov se delavci ne smejo organizirati v obrambo svojih koristi, ampak taka organizacija je po njih mnenju le njih privilegij.

Komedija s kraljico

Celo Brisbane se zgraža. Piše, da poljubovanje njene roke znači, da so Američani manj vredni. Kje je ameriški ponos?

Chicago. — Komedija, ki jo uganja propadla ameriška denarna aristokracija z rumunsko kraljičijo, presega mnogim kapitalističnim patriotom. Eden teh je znani kritikar Arthur Brisbane, ki je v soboto v svoji sindikatirani koloni, katera izhaja v mnogih dnevnikih, takole iztrsel svojo sveto jezo:

"Dobro je, da smo uljudni napram ženi, ki nas običe, pa naj bo ta žena slučajno kraljiča ali ženjalna madama Curie. Ampak če Philadelphia, kjer je bila podpisana Izjava neodvisnosti, postavi tron in posadi nanj tujezemsko kraljičijo, kakor bedaki korakajo pred njo z globokimi pokloni in ji poljubujejo roko, je to že malo oslovsko. Tudi ameriški žabje napihovanje bi moralo imeti svoje meje.

"Vaš ameriški nevenik, ki ima denar, bi moral vedeti, da poljubovanje tuje roke pomeni priznanje svoje lastne inferiornosti (manjvrednosti). Oni, ki so poljubili kraljičino roko, so morda milijon milij za njo, toda zakaj to priznavajo tako očitno?

"Bedaki morda poročajo: V Rumuniji je taka navada, da se poljubi roka kraljičije, torej smo ji izkazali spoštovanje, katerega je navajena. — Zakaj? Bedmo, da je rumunska navada, da se mora poljubiti tudi noga kraljičije. Ali bi naši ponosni Američani skrivili svoje hrbte in poljubili tisto nogo? V nekaterih orientalskih deželah je stara navada, da ljudje lažijo po kolenih pred vladarja in gredeč ližejo tla, ko se bližajo tronu. Ali naj mi storimo isto, ako nas slučajno običe kak orientalski monarh?"

Rad zdravja šel v smrt.

Chicago. — 34 let star Artur Treskett se je večerj ustreli na domu svoje matere, ki je pozneje dejala, da je bil slabega zdravja.

Greenlandija se pogreza v morje.

Kopenhagen, 25. okt. — Danska geografska ekspedicijska poročila, da se Greenlandija pogreza v morje. Vsakih sto let se zniža šest črtic in šest palcev.

Britanski imperij skrogan radi Rusije

Razdor na imperijalni konferenci v Londonu; ena frakcija zahteva popoln prelom s sovjeti.

London, 25. okt. — Iz zanesljivih virov je danes prišla vest, da je na imperijalni konferenci, ki se vrši te dni v Londonu, precej prepria glede odnosov Velike Britanije s sovjetsko Unijo. Konferenca je večidel tajna.

Kakor poročajo, je konferenca razdeljena v dve frakciji. Zunanji minister Austen Chamberlain vodi eno frakcijo, katero podpirajo ministri predstavniki Kanade, Južne Afrike in Irske. Lord Birkenhead, minister za Indijo, je pa vodja nasprotnih frakcije, na strani katere so ministri predstavniki Avstralije, Nove Zelandije in predstavniki Indije. Chamberlainova frakcija je za to, da Velika Britanija deli s sovjetsko Unijo sferi vpliv na Kitajskem. Rusija naj ima svoj vpliv v severnem delu Kitajske, Anglija pa v južnem. Birkenheadova frakcija pa odločno nasprotuje temu in zahteva, da Velika Britanija prekine vse stike s sovjetsko Unijo in skuša pridobiti na svojo stran Kitajsko, Afganistan, Perzijo in Turčijo, katere naj organizira kot protisovjetski blok.

Ena Sormenti je bil aretiran na protifašistovskem shodu.

Odgurali so ga na Ellis Island. Poročilo je določeno na \$1.000.

New York, N. Y. — Zdi se, da je aretacija Enea Sormentija, tajnika Lige italijanskih političnih begunov, v zvezi z Mussolinijevi prizadevanji, da dobi nasprotnike fašizma v svojo pest, ali da so povod izpostavljali likanom in preganjanju. Liga italijanskih političnih begunov ima po vsem svetu svoje podružnice. Sormentija so aretirali sredi govora na protifašistovskem shodu v Tammanastiki dvorani. Aretiral ga je detektiv Micelli, ki je dodeljen Thomas Curryju, nadzorniku imigracijskega biroja. Odvedli so ga na Ellis Island in tam je bilo zanj določenih tisoč dolarjev poročila. Obtožen je, da je prišel na nepostaven način v deželo.

Shodu je prisostvovalo toliko detektivov in policajev, da je nastal majhen nemir, ko je bila izvršena aretacija. Sormenti je bil italijanski častnik, politični begun iz fašistične Italije, kjer je bil večkrat napaden, pretepen in preganjan. Ako Sormentija deportirajo, se mu zna to zgoditi, kar bi se zgodilo Vincenzo Vacirou, fašistovski Italiji. Najbrž bi ga ubili. Vacirou je bilo dovoljeno ostati v Združenih državah, ko je apeliral na imigracijski odbor za revizijo kot človek, ki nima domovine. Njegovo italijansko državljanstvo je razveljavil Mussolini.

Njegovi prijatelji so se potrudili, da se kmalu izpusti pod poročstvom. Bojevali se bodo z legalnimi sredstvi, da bo varen v tej delali kot politični begun. Imigracijski biro delavskega departamenta Združenih držav še ni izrekel splošnega pravila glede te vrste političnih begunov, dasiravno so Severno-ameriška protifašistična alijansa trudi, da biro izreče pravilo, po katerem bo lahko nastopiti s obrambo vsakega posameznega političnega beguna.

POTRES V SAN FRANCISCO.

San Francisco, Cal. — Štirje potresni sunki so v petek zmaljali mesto in deželo daleč naokoli. Razen počenih šip in razpok v stenah ni bilo druge škode.

Thomas NE SME GOVORITI V PASSAISKIH SOLAH.

Thomas je socialist in to pojasnjuje prepoved.

Passaic, N. J. — Norman Thomas, socialist in ravnatelj Lige za industrijsko demokracijo, ne more govoriti v solah tukajšnjega mesta. Joseph M. Gardner, tajnik tukajnjega šolskega odbora, se je akileval, češ, da so Thomasu prepovedali govoriti tudi v New Yorku. Ta izgovor je seveda jalov. Thomasu so res prepovedali govoriti v newyorških šolskih avditorijih, a Thomas se je postavil po robu tudi proti ukazu passaškega šolskega odbora.

Thomas je govoril večkrat v Passaicu pred stavarji in je bil tudi aretiran, ko so zakon o nemirih tako tolmačili, kot so želeli tekstilni tovarnarji.

Britska torijska vlada tare in melje delavce

Brezposelna armada se je povečala po številu. — Ravnotako se je povečalo število delavcev, ki prejemajo podporo. — Mezda britskih delavcev pada.

London, Anglija. — Ko je padla delavska vlada v Britaniji in so bile razpisane nove volitve, delavstvo še ni imelo večine. Ampak britsko delavstvo bi lahko dobilo večino, ako bi se v volitvah ravnalo po geslu, da mora biti delo osvoboditve delavstva iz kapitalistične sužnosti in delavcev samih, da se delavci ne smejo zanašati, da jih kdo drugi osvobodi. Delavci so imeli priliko, da izvolijo toliko delavskih poslancev v britski parlament, da imajo večino v parlamentu. Delavci niso tega storili, ampak glasovali so za nazadnjake in liberalce raznih barv. Posledica takega ravnanja je bila, da so delavski poslanci v manjšini v parlamentu in da je Britanija loblja torijsko vlado.

Zdaj delavci težko plačujejo svojo smoto. Trpe tudi oni delavci, ki so storili svojo dolžnost in glasovali za delavske zastopnike.

Brezposelnih delavcev je bilo v mesecu juliju t. l. 1.684.000. Tudi niso večti stavkujoči rudarji. Naobratno je pa bilo v mesecu juliju leta 1924 le 1.089.000 delavcev brez dela. Takrat je bila v Britaniji na krmlju delavska vlada. Takrat se je znižalo tudi število delavcev, ki so prejimali brezposelnostno podporo. In sicer je padlo število od 819 na 273 na vsakih tisoč delavcev. Ko je nastopila torijska vlada, se je to število pričelo višati in je doseglo 421 siromakov v mesecu marcu tega leta na vsakih tisoč delavcev. To govori jasno kot beli dan, da se je revščina povečala pod torijsko vlado. Ko je delavska vlada nastopila, se je delavcem izplačalo na teden \$2,350,000 več mesece po preteku enajst mesecev. Vesta izplačane tedenske mezde je prišla padati, ko je nastopila torijska vlada. V letu 1925 je padla za \$400,000 na teden, od meseca januarja pa do julija 1926 je pa padla za \$355,000 na teden.

Ko je bila delavska vlada na krmlju, je povečala podporo brezposelnim, ko je nastopila torijska vlada, je pa podpora pričela padati. Bilo je več siromakov, ki so pa skupaj dobili manj podpore, ker je torijska vlada odbila v proračunu od \$20,000,000 do \$30,000,000 od podpore za brezposelne. Ravno ob tem času je Baldwinova torijska vlada znižala dohodninske davke bogatinom. Pri prvem proračunu jih je odbila za \$150,000,000, pri drugem pa za \$210,000,000. Britski delavci zdaj leže, kakor so si postillali.

ZOPET JE BIL ARETIRAN ITALIJANSKI POLITIČNI BEGUNES

Enea Sormenti je bil aretiran na protifašistovskem shodu. Odgurali so ga na Ellis Island. Poročilo je določeno na \$1.000.

POTRES V SAN FRANCISCO.

San Francisco, Cal. — Štirje potresni sunki so v petek zmaljali mesto in deželo daleč naokoli. Razen počenih šip in razpok v stenah ni bilo druge škode.

Thomas NE SME GOVORITI V PASSAISKIH SOLAH.

Thomas je socialist in to pojasnjuje prepoved.

Eksajzerjeva sinaha se je razporočila.

Berlin, 25. okt. — V rodbini bivšega nemškega kaiserja ni sreče. Zena drugega Viljemovega sina, Eitela Friedricha, je večerj iztožila ločitev zakona. Izmed šestih sinov bivšega cesarja so že trije ločeni in četrti se je ustrelil vsled nesrečnih zakonskih razmer. Viljem je sam izbral vse žene svojim sinovom.

Samomor radi nezaponenosti.

Chicago. — Leo Kellbania se je na svojem domu obesil, ker ni mogel dobiti dela. Star je bil 43 let. Zopet dokaz sedanje prosperitete!

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

3657-59 So. Lavndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

188

Datum v oklepaju n. pr. (Sept. 30, 1926) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovita jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

PRISLO JE!

Preden je bila uvedena prohibicija so mnogi časniki svarili pred njo, češ, da bo prohibicija izpodjedla moralo in ustvarila nebroj vohunov, ki bodo zaradi denarja pri volji vohunariti okoli svojih sosedov. Zgodilo se je, kot so ti svaričili glasovi napovedovali.

Kako je prohibicija izpodkopala moralo, je bilo že stokrat in stokrat v listih pribito na steno, in o izpodkopavanju morale zaradi uvedene prohibicije bi se dalo še malo dodati, da je slika popolna.

Ampak zgodilo se je nekaj novega. Kaj?

Dnevnik poročajo, da je prohibicijski raynatelj E. C. Yellowley v Chicagu najel vohune, katerim plača po pet dolarjev na dan. Ti vohuni nimajo izkazov, da so v službi prohibicijskega urada. Instruirani so, da se nikdar ne zglasijo v poslopu, v katerem se nahajajo uradi prohibicije, ampak poročajo na drug način, ki je seveda taje in je znan samo prohibicijskemu uradu.

Kakšna perspektiva se zdaj odpira! Dozdej so pomagali prohibicijskim uradnikom le ljudje, ki so bili fanatični prohibicijonisti. Delali so tako, ker jim je tako narekoval njih fanatizem. V bodočnosti bo seveda drugače, kajti vohuni bodo plačani. Ti vohuni bodo vohunarili zaradi denarja. Za denar bodo pripravljene ovaditi vsakega, ki je po njih mnenju grešil zoper Volsteadovo postavbo.

Prvi uspeh tega vohunstva je že tukaj: Zasežen je bil žitni alkohol, vreden \$125,000. Vohunu je bilo plačanih le petnajst dolarjev.

Kaj prinese ta nova institucija? "Butlegarji," ki na debelo tržijo z opojnimi pijačami si ne dajo kar mepinč tebinč iztrgati mastnih dobičkov. V vojni, ki traja med "butlegarji" zaradi dobička, je bilo od novega leta sem umorjenih in ubitih že okrog petdeset oseb. Ni dolgo tega, ko se je vršila bitka s strojnimi vohuni v sredi Chicaga. V tej bitki sta bili umorjeni dve osebi in tri so bile ranjene. V neki prejšnji bitki, ki se je tudi vršila s strojnimi, je bil ubit pomožni državni pravdnik McSwiggin. Na podlagi teh dogodkov se da sklepati, ako so "butlegarji" med sabo drug drugemu nevošljivi dobička v taki meri, da se ne strašijo umorov, se ne bodo ustrašili vojne proti vohunom, ki nimajo nobenega izkazila od prohibicijskega urada, da so prohibicijski uradniki.

Organizirali bodo protišpijonažo, skušali najprvo podkupiti te vohune z boljšo mezdjo, tako da bodo vlekli plačo na dveh mestih, in sicer od prohibicijskega urada in "butlegarske" organizacije. Nova vohunska metoda mogoče tudi tako učinkuje na "butlegarje," da pokopljejo bojno sekuro med sabo in se složno obrnejo proti skupnemu sovražniku, t. j. proti plačanim vohunom, ki nimajo izkazila od prohibicijskega urada, da so v njegovi službi. In če "Butlegarji" ne bodo dosegli uspeha s podkupovanjem te nove vrste vohunov, je sklepati najhujše. In sicer bodo skušali najbrž odpraviti te vohune z grozovlado, kot se skušajo svojih tekmecev v "butlegarski" industriji, odkrižati s strahotnimi čini.

Tako perspektivo za bodočnost odpira nova vohunska metoda.

Vprašanje je pa pred nami, ali bo to podkrepilo moralo ameriškega ljudstva in dvignilo med ameriškim ljudstvom spoštovanje do obstoječih postav? Najbrž ne! Človeško življenje ne bo vredno piškavega oreha. In kadar vrednost človeškega življenja pade tako nizko, da ni vredno piškavega oreha, tedaj se je javna morala pogreznila v blatu korupcije, kajti človeško življenje je najdražji zaklad na svetu. Ljudje bi prenehali delati, ako bi ne cenili svojega življenja, svet bi postal pust in prazen. V to vodi najnovejša vohunska metoda!

Kadar nastanejo take razmere, je treba, da se zbudi javna vest preje, preden je prepozno, in zahteva tako glasno modificiranje postavbe, ki je vzrok, da je nastal tak položaj, da se sliši glas te vzbujene javne vesti na mestu, kjer delajo nove postavbe, modificirajo in preklicujejo stare.

Mednarodni kongres Panevropske

Na Dunaju se vrši kongres Panevropske, to je onega mednarodno precej razširjenega pacifiističnega gibanja, kateremu načeluje znani dunajski pisatelj in mislec Coudenhove. Kongresa so se udeležile mnoge znane osebnosti iz raznih držav in dežel, med drugimi tudi dr. Wilfan kot zastopnik primorskih Slovencev. Kakor Coudenhove sam, tako spada tudi večina udeležencev panevropskega kongresa v vrste meščanskih pacifiističnih idealistov, ki se zavedajo, da je Evropa potrebna predvsem miru in sprave, in da jo more le vzajemno sodelovanje in čim tesnejša medsebojna zveza med vsemi državami rešiti sicer neizogibne popolne gospodarske, politične in moralne dekadence. Simpatično nam je to gibanje, ki se nam zdi obenem razumljiva, logična reakcija dalekovidnejših sil iz meščanskega tabora na bedasto in nasilno vojno politiko imperialistov in revanšistov. Zadržna strahotna vojna je predvsem resno ogrožala bodočnost našega kontinenta. Bojujoče se kapitalistične države so vodile med seboj divjo vsesplošno in vsuničujočo borbo, misleč, da s tem ubijajo in uničujejo le sovražnika — danes bi moralo biti tudi najbolj zakrnelim imperialistom in nacionalistom jasno, da je ta vojna škodovala in premaganim i zmagovalcem in da proti vsled nje še danes vsem evropskim državam splošna pogibelj. Če je bila svetovna vojna grd zločin, ki ga je mogla roditi le neverjetna šovinistična in blazna imperialistična zamaknjenost in slepota, je bila še večji zločin poveljna "mirovna" politika velenil, ki so hoteli urediti svojo vojno zmago s potenciranjem svoje nasilne vojne in imperialistične politike, dasi bi jim moralo biti, vsaj po vojni očitno, da je bila vojna vsem državam enako usodna in da bi vsaka imperialistična ureditev meddržavnih odnosov vsako možnost blagostanja in napredka še bolj otežila ter rodila prej ali slej neizbežno novo vojno, ki bi se bolj upropastila vso evropsko civilizacijo. Vsa poveljna politika kapitalističnih držav je vodila naš svet le v novo katastrofo, in šele po Locarnu se opeža neko iztizenjenje v vrstah mednarodne "velike" diplomacije.

Ne bomo sedaj tu raziskovali, v koliko sta omogočili ta preokret vladi Herriota in Macdonalda po zmagi francoskih in angleških socialistov; izgleda, da se končno i sam Poincare začenja zavedati, da se s politiko žuganja in pesti ne pride daleč in da je sporazum med Francijo in Nemčijo i za Francijo mnogo bolj koristen, kakor pa eventualna še strašnejša nova vojna z Nemčijo, ki se je še najprej za silo konsolidirala. S sprejemom Nemčije v Društvo narodov se velesile še bolj pokazale svojo uvidenost, in če bi bilo kapitalističnim državam res mogoče izhajati brez vojne in nasilja, bi danes lahko peli hoxana in aleluja.

Toda ... Staro marksistično načelo pravi, da so gospodarska nasprotja, ki vodijo svet in odločajo o njegovi usodi. Ta gospodarska nasprotja se zlasti v kapitalistično urejeni družbi od dne do dne večajo in potencirajo in ta nasprotja so zlasti danes tako velika, da je skoraj utopijsko misliti, da bi se, dokler živimo v kapitalistični družbi, posamezne kapitalistične skupine odpravile svojim imperialističnim težnjam in borbam za različne interesne sfere.

Pristali Panevropske smatrajo, da je sporazum med posameznimi državami mogoče, da je mogoča celo skupna zveza vseh evropskih držav po ameriškem vzoru. Za zvezo evropskih držav se borimo, tudi socialisti, borimo se za mir in sporazum in medsebojno sodelovanje, le v pogledu poti in sredstev, da se naš svet povzpne do te višine, se močno razlikujemo od meščanskih pacifiistov. Mi vidimo v prvi vrsti v ljudstvu samem, predvsem v industrijskem

proletariatu, najbolj zahtevnega nositelja in tvorca miru. Mi silimo nadalje, da bo v naših evropskih razmerah mogoče resno govoriti o trajnem miru med narodi in državami, ko bo svet gospodarsko in etično socializiran.

S tem pa nečemo niti najmanj zmanjšati pomena pacifiističnih stremeljenj in gibanj, ki vidimo v tem prevažno razvojno fazo. Wilsonova gledanja na ureditev evropskega spora so bila nedvomno v marsičem pravilna, in če bi bili diplomati sledili njegovim namikom, bi izgledala današnja Evropa v gospodarskem, političnem in etičnem pogledu povsem drugače. Panevropsko gibanje stopa v stvar po Wilsonovih stopinjah, in zmotno bi bilo, utajevati ali zmanjševati pomen vseh takih in enakih pokretov za človeški napredek.

Za delavstvo pa ostaja slej ko prej tudi v pogledu dela za mir in sporazum med narodi kot temeljno vodilo socialistično politično realno načelo, da je borba proti kapitalizmu za socialistično družabno uredbo obenem borba za mir in bratstvo med narodi.

"Delavska politika."

Zakoni o plačevanju mezd

V mnogih državah obstajajo zakoni, ki urejujejo plačevanje mezd uslužbencev. V nekaterih državah zakon predpisuje, v kakih praskah naj se mezde izplačujejo: mesečno, polmesečno, dvotedensko ali tedensko. Sodišča pa so se dolgo obotavljala priznati veljavnost teh zakonov, češ, da se protivijo svobodi pogajanja.

Po zakonih vseh držav se predpostavja, da mezda zapade v plačilo ob izvršetku zaposlenja. V slučaju prejšnje odpustitve, ki predstavlja kršitev pogodbe, je zaposlenec upravičen do odškodnine za mezdo, ki ji je dejanski izgubil valed prerane odpustitve.

Nekatero državo so vzakoniile določbe, da je treba plačati vse dolžne mezde ob odpustitvi in to navadno takoj, dasi nekeje to plačilo zapade šele ob prihodnjem plačilnem dnevu (pay day). V državi Arkansas se ta zakon nanaša samo na železniške družbe in določa, ako delodajalec ne plača takoj na zahtevo, mora družba za kazen plačevati mezdo tudi nadalje, dokler se ne pobota z delavcem, toda nikdar preko 60 dni. Kaliforniji se sličen zakon razteza na vse industrije, ali omejuje na 30 dni dobo, do katere nadaljuje mezda za kazen. V državah Idaho, South Carolina in Indiana obstoja kazni v globah. V prav malo državah zakon predpisuje potrebne odpovedi ob koncu zaposlenja. Delavec ni podvržen nikakr zgubi na plači, ako zapusti službo brez odpovedi, v slučaju da mu je delodajalec znižal mezdo pod oro, ki jo je plačeval ob začetku.

Nakaznice na družbine prodajalnice mezo gotovine. Mnogo držav omejuje ali prepoveduje rabo nakaznic na družbine prodajalnice (company stores) mezo gotovine ob plačevanju mezd. Tak način delnega plačevanja mezd potom nakaznic na prodajalnice omejuje kupovalno svobodo delojemalca, ustvarja monopol družbinskih prodajalnic in je prepovedan v državah Kentucky, Indiana, Missouri in v nekaterih drugih.

Odbitki od mezd. Takorekoč v vseh državah zakon predpisuje, da je popolno plačilo zaslužene mezd in prepoveduje, da se od njih odtrga odbitki za nezadovoljivo delo ali za vzdrževanje dobrodelnih društev ali bolnišnic.

Mezde terjatve imajo prednost. Terjatve delavca proti delodajalcu in njegovemu podjetju imajo prednost pred drugimi terjatvami. Pravni običaj (common law) daje delavcu zastavno pravico (lien) na lastnino, za katero je dejal. Ako se ta lastnina proda na prisilni dražbi, je treba iz kupčika najprej izplačati delavčeve mezde. Isto načelo velja v slučaju, ako

delodajalec umre, bankrotira ali drugače ne more plačati mezd.

Odkazanje mezd na druge osebe. Indiana, Massachusetts in nekatere druge države prepovedujejo ali omejujejo nakazanje mezd na druge osebe (assignment), zlasti še ne zaslužnih mezd. V državah Maryland, Alabama in nekaterih drugih se tak odkaz smatra zakonitim, češ, delojemalci so odrazli, ki so zmorni upravljati svoje interese in ne potrebujejo varstva države. V državi Massachusetts je odkaz mezd, t. j. nalog, naj se mezda izplača komu drugemu, veljaven le tedaj, ako delavčeva žena pisмено privoli.

V večini držav neki gotovi znesek ali odstotek mezd ni zarubljiv vsled terjatev upnikov; ta določba zakona ima namen zagotoviti družini dolžnika vsaj tak del mezd, ki zadostuje za najnujnejše življenske potrebe.

Iztirjanje mezd. Sodbeno postopanje v tožbah za izterjanje mezd je bilo jako poenostavljeno v mnogih državah. Vsa društva za brezplačno pravno moč (Legal Aid Societies) ali enake organizacije rade prevzemajo take pravde. V nekaterih državah je tožitelj poleg mezd upravičen tudi do povračila odvetniških stroškov. Tožbe za čezurno delo (overtime) pa navadno ne uspevajo, razen ako je bilo poprej dogovorjeno za mezde preko ure. Tam kjer zakon prepoveduje čezurno delo, je delavec ravno tak kršitelj zakona kakor njegov delodajalec in ne more izterjati plačila za nezakonito delo.

Da-li se nagrada (bonus), ki jo je delodajalec obljubil, da si zagotovi stalno ali posebno dobro delo, more izterjati z enako tožbo, kot za mezde, je sporno in mnenja sodišč so v tem pogledu različna.

II.

Zakoni o mezdah v nekaterih tipičnih državah.

V državi New Yorka so v veljavi sledeče določbe:

V slučaju bankrota imajo plače in mezde nameščenec prednost pred vsako drugo terjatvijo, toda nikdar čez vsoto \$300 za vsakega nameščenca.

Mezde je treba plačevati v gotovini; plačilo potom čeka je dovoljeno, ako delodajalec podaje zadosten dokaz o svoji finančni odgovornosti.

Nihče, ki se bavi z gradnjo javnih del, ne sme držati prodajalne (company store) v bližini dveh milj do kraja, kjer se gradnja vrši.

Ako si je kak upnik iztožil sodnijsko razsodbo (judgment) proti delavcu, ki zasluži tedensko mezdo \$12 ali več, on si sme potom eksekucije zagotoviti odkaz deset odstotkov dolžnikove mezd tako dolgo, dokler ni ves dolg izplačan z drugimi besedami, le 10% tedenske mezd je podvržene eksekuciji.

New Jersey je ena izmed onih držav, kjer nameščenec izgubi del svoje mezd, ako zapusti delo, ne da bi dal predhodne odpovedi, ako je bilo tako dogovorjeno. Mezde imajo prednost pred drugimi terjatvami proti delodajalcu in delavci imajo prvo zastavno pravico (first lien) na aktiva bankrotne družbe za delo, storjeno tekom dveh mesecev pred bankrotom. Toda ta zastavna pravica je podrejena hipotekam (mortgages) na nepremičninah. Premičnine delodajalca se ne smejo odstraniti, dokler niso bile plačane delavčeve mezde, dolžne mu kvečjemu za dva meseca. Protizakonito je pridržati izplačilo mezd, da bi se tako nameščenec prisilil, da mora kupovati v stacioni trgovini ali družbi. Prepovedano je odbijati od plače za pomoč nameščenecem kako pripomočno akcijo v korist nameščenec; tudi odkazanje plače komu drugemu je nezakonito. Mezde se

morajo izplačevati vsaj vsak drugi teden v zakonitem denarju Združenih držav. V tožbah za mezde, ako iztoženi znesek ne presega \$20, se tožitelju ne zadržujejo nikakr stroški za viditev tožbe in dostavljanje sodnih nalogov (serving of summons).

Vsled razsodbe proti delavcu, morajo izplačevati vsaj vsak drugi teden v zakonitem denarju Združenih držav. V tožbah za mezde, ako iztoženi znesek ne presega \$20, se tožitelju ne zadržujejo nikakr stroški za viditev tožbe in dostavljanje sodnih nalogov (serving of summons).

Vsled razsodbe proti delavcu,

ki zasluži \$18 ali več na teden, si mora njegov upnik zagotoviti plačilni nalog za neprestano plačilo 10 odstotkov teh mezd. Ako mezde znašajo več kot \$1000 na leto, je odstotek višji.

V državi Illinois imajo mezde prednost pred drugimi terjatvami. Ko delodajalec umre, prihajajo mezde navadnih delavcev in hišnikov, poleg stroškov zadnje bolezni takoj na vrsto za pogrebni stroški. Pogodbe, ki določajo kak delni ali odstotni odbitek od zaslužene mezd, so neveljavne. Nikak del delodajalčeve osebnosti lastni se ni prost eksekuciji, ako gre za mezdno terjatve. V slučaju razsodbe proti delavcu mora isti \$15 na teden, ako je poglavar družine. Kadarkoli nameščenec toži za dolžno mu plačo, mu sodišče sme pripoznati poleg plače tudi neki znesek za odvetniške stroške.

V državi Massachusetts zakon zahteva izplačevanje mezd tekom delovnega časa. Odbitki radi počasnega dela, kakor tudi globe za nepopolno tikanje ali za čas, zgubljen vsled zastoj strojev v svrhu popravkov, so prepovedani. V slučaju, da mora nameščenec dati odpoved pod pogojem, da drugače zgubi del plače, tudi delodajalec zapade sličen zgubi, ako odpusti brez odpovedi.

Mezde imajo prednost pred drugimi terjatvami. Ako mezde ne presegajo \$20 na teden, so mezde popolnoma proste od vsake eksekucije (attachment), razun v slučaju dobave potrebščin za dolžnika ali njegovo družino, v katerem slučaju je \$10 je eksekucije prostih. Mezd toženceve žene in nedolžnega otroka ne morejo biti zarubljene za njegov dolg. Tudi mezde mornarja se ne smejo zarubiti. — F. L. L. S.

KNJIZICA O NATURALIZACIJSKEM POSTOPANJU.

Tekom svojega zadnjega zasedanja je kongres sprejel tri nove določbe k naturalizacijskemu zakonu. Prva izmed teh določb, da prvi papir, izdan tekom tridesetih dni pred volitvami je veljaven. Druga nova določba daje federalnim sodnikom pravico, da smejo oprostiti kandidata in njegove priče od izpraševanja pred sodnijo, ako so bili poprej že izprašani od naturalizacijskega izpraševalca. Tretji novi zakon dovoljuje bivšim vojakom svetovne vojne iste ugodnosti za pridobitev državljanstva, ki so jih uživali tekom vojne, ako zaprosijo za državljanstvo do 26. maja, 1926.

Vsled teh važnih sprememb in drugih sprememb v postopanju, uvedenih tekom zadnjih let, je Foreign Language Information Service izdal novo izdajo knjižice, "How to become a citizen of the United States" (Kako postanem državljan Združenih držav). Ta nova izdaja vsebuje vsa nova pravila, kakor tudi vzorec vprašanj in odgovorov ob naturalizacijskem izpitu.

Kdorkoli želi dobiti tako knjižico, naj piše na: Yugoslav Bureau, Foreign Language Information Service, 222 Fourth Avenue, New York City. Knjižica stane 25 centov, ki se lahko pošiljajo v znakmah.

Cvetke s fašistovske grede. V Rimu je izšel nedavno "Fašistovski katekizem", ki je doživel že več izdaj ter je povsod na prodaj. Potnik ga kupi lahko na vsaki postaji. Vsebinska knjiga ima obliko zapovedi in je jako določna. Navajamo iz nje nekaj značilnih primerov.

Civilizacija zate ne eksistira. Obstaja samo Italijanstvo. Iz korenini iz zra vse, kar žali stranko, domovino, boga in rod bino.

Naj slave tuji Goetheja, ti misli na Danteja.

V Italiji lahko bičati vse, kar najdeš slabega. V inozemstvu pa ti je dolžnost hvaliti vse italijansko.

Pomni, da ni bila svetovna vojna zadnji boj, temveč šele prvi večji spopad.

Vojna je kruh fašizma.

Bajke o tem, da je Francija nam soredna dežela, so nastale

ŽARKOMET

Nabijte pištole!

Uradno poročajo, da so general čikaški pobojnikov podpisali premirje. Pravilno je, da se premirje dostojno proslavi s strofnicami.

Slabo znamenje.

Francoski frank se dviga. Zakon narave je tak, da vse, kar leti, navzgor, mora enkrat pasti dol.

Najlepše še pride.

Vest se glasi, da je šejk Valentin zapustil tisoč ljubavnik pisem, ki jih je prejel od svojih oboževalk. Pisale so mu ženske vseh dežel in vseh stanov. Pisale so mu navadne delavke in princeze, samice in zakonske žene, plesalke in nune, mlade in stare.

Založnik, ki plača največ, lahko ta pisma objavi — in nihče ne bo pisal o krizi njegove knjige.

Kdaj pride?

Neki rumunski naseljenec protestira in se zgraža, ker se "boljša" Amerika valja pred kraljico iz njegove stare domovine. Ogoren vprašuje: "Kam je šla ameriška demokracija?" Nikamor ni šla. Saj se ni prišla!

Saj sem raket: Abnormalni časi.

Dragi Žarkomet! Doslej so prihajale rumunske ciganke in druge poštene ženske v Ameriko, zdaj pa prihajajo kraljice. Po vragu Amerika! — Bekovica.

"Človek sega v živalski svet."

Se en odgovor na vprašanje "Zakaj človek sega v živalski svet?" je bil objavljen v časopisih:

London, 21. okt. — "Westminster Gazette" je prejela vest od rev. Jal Singha iz Midnapurja, da sta bili dve "volčji deklci" najdeni v volčjem blagu v Bengal, Indiji. Domačini so opozorili Singha na nek zapuščen kraj, v katerem stražijo "zli volčvi". Preiskava je odkrila volčji blag in v istem dve deklci. Ena je bila stara dve, druga pa osem let. Domneva se, da ju je zavrgla mati kot dedenčka, nakar ju je našla volčja in adoptirala. Obe sroti sta bili popolnoma divji. Tekali sta po vseh štirih in lajali po volčje. Govorili sploh nista znali. Z veliko težavo so ju odvedli med ljudi. Majša je takoj umrla, starejša — ki se nahajala v sirotilnici — pa skušajo naučiti človeških navad. Izprva so imeli z njo velike muke. Obledela je sproti strgala s sebe in jesti ni hotela z rokami, temveč je šla z ustmi v skledo. Končno so jo toliko ukrotili, da trpi obledo. Deklica ne laja več, niti se ne smeje. Otrok in ljudi sploh ne trpi pri sebi, srečna pa je, če ima okoli sebe živali, s katerimi se najraje igra.

Fašisti uče "zgodovino".

Fašisti pripovedujejo Primorcem, da je bil av. Francišek prvi fašist. Ta capasti svetnik je bil tako navdušen Italijan, da je celo vragce naučil čivkati po italijansko.

Iz Jugoslavije.

Najboljša novica iz Jugoslavije je sledeča: V Jugoslaviji ne bo toliko časa božjega miru, dokler Radiča ne ubijejo ali pa kronajo za kralja republike.

Pravljica.

Slovenski alderman v Clevelandu je resigniral iz častnega odbora, ki sprejme rumunsko kraljico. Pravi, da je taka čast pod njegovo častjo, ker on je demokrat.

K. T. R.

radi ponavljanja obrabljene laži.

Rodi otroke samo z ženami tvojega plemena ter imej čim več otrok! Kdor ima malo dečev, ima tudi malo veselja.

Iz tega "katekizma", ki se da obrniti in prikrojiti tudi za naše razmere, bi se lahko vsak poseben raziskovalec in vsi skupaj mnogo naučili.

Vesti iz Jugoslavije

Jubilej streljanja zoper točo. Letošnje poletje je minulo 26 let, odkar se je pri nas zadnjič streljalo zoper točo. T. j. proti oblakom. Kakor se zgrajamo nad raznim bedastim in krutim praznovostvom srednjega veka, ravno tako se bodo poznejši rodovi pomilovalno posmehovali preganjanju tiče s streljanjem v oblake.

"Izumitelj" streljanja zoper točo je bil bivši župan v Slov. Bistrici, Albert Stiger, ki je leta 1896 začel prvi streljati proti oblakom. Kmalu je pridobil za svojo idejo več sosedov. Prihodnje leto je bilo v okraju že kakih 80 strelnih postaj. V letih 1896 do 1900 se je po vseh vinogradih pri zbiranju temnih oblakov streljalo liki v svetovni vojni. Ker par let slučajno res ni pobila toča v onem kraju, se je utrdila vera, da so to dosegli — topiči. Posebno vnet privrženec streljanja je bil pokojni dr. Jos. Vošnjak, ki je imel v Visoljah (med Slov. Bistrico in Sv. Vencslavom) krasne vinograde z dvorcem. Dr. Vošnjak je napisal v koledarjih Mohorjeve družbe dve daljši razpravi o učinkih streljanja v oblake ter streljanje z vsmeno zagovarjal v raznih polemikah po časopisih.

Dunajska vlada in štajerski deželni odbor sta bila v začetku precej skeptična glede uspehov streljanja. Ko so vinogradniki slovenje-bistriškega okraja poslali prošnjo poljedelskemu ministru za dovolitev podpore, vojnemu ministru pa za znižanje cene smodnika, sta obe ministri poslali po enega zvedenca, da opazujeta učinke streljanja. Streljali so s topiči, ki so bili navpično postavljeni, nad žrelom pa je bil pritrjen 4 metre visok železni dimnik, podoben dimniku na lokomotivah. Izvedenca ministrstva sta ugotovila, da drvi na ta način skozi dimnik izgnani zrak 200 m visoko, dočim so oblaki ob nevihtah 2000 do 6000 m visoko.

Vladne podpore za streljanje torej ni bilo in tudi vojno ministristvo ni hotelo znižati cene smodniku. Na prošnjo dr. Vošnjaka i. dr. je takratni deželni poslanec dr. Ferjančič v avstrijski delegaciji opozarjal vojnega ministra na uspehe pri streljanju ter znova zahteval, naj se znižajo cene smodniku za take namene. Nato se je začela vlada znova zanimati za stvar ter naročila zavodu za vremenska opazovanja na Dunaju, naj izreče svoje mnenje. Ravnatelj tega zavoda se je peljal v Bruck, kjer je bila tovarna za tozadevne topiče in dimnike ter oddal mnenje, da bi moč zračnega vrtnca pri streljanju morda le utegnila segati do oblakov. Toda kakšni so učinki, tega ni mogel izreči iz znanstvenega stališča, ker se ni dognano, zakaj in kako se dela toča.

Gotovo so bili poglavitni oziroma za železno industrijo — omenjena tovarna v Brucku je bila preobložena z naročili na topiče in dimnike, tudi tovarna Pehani & Lorber v Zalcu je take predmete izdelovala na debelo — da je vlada sklenila, postavi sporazumno s štajerskim deželnim odborom 40 takih strelšč na južni strani Pohorja. Za te namene je vojno ministristvo znižalo ceno smodniku na 45 krajcarjev za kilogram. Vinogradniki so se morali zavezati, da bodo sami skrbili za smodnik in strelce. Za vsako strelščico bi se naj postavila lesena koliba tako, da bi dimnik nad topičem segal dva metra skozi strelšč. Strelščica bi naj nadzoroval topničar. Že do takrat je bilo v slovenje-bistriškem okraju 35, okoli Maribora nad 100, v pujskem okraju 60, okoli Radgona pa 30 privatnih strelšč. Na vsakem strelšču se je porabil okrog 150 kg smodnika na leto.

Se preden so se postavila deželna strelšča in ko je bilo streljanje privatnih strelšč na vrhuncu, je zopet prihrumela toča in vse pobila. "Izumitelj" streljanja Stiger je bil prvi, ki je opustil streljanje ter si raje dal raztegniti proti toči žično mrežo nad celim vinogradom.

Kakor za vsako praznovanje, je tudi za streljanje zoper točo

bila prva dovzetna Italija. V zgornji Italiji so postavili v 2 letih nad 2000 strelšč. Vlada je dajala za ta namen podpore ter znižala ceno smodniku na 16 centesimov. Jeseni 1899 je bil v Kassli velik kongres zaradi takega streljanja. Tudi vlada je poslala svojega zastopnika. Najbrž je streljanje tudi v Italiji doživelo isti fiasco kot pri nas. Le trezni Francozi so gluho počeli ves čas pomilovalno gledati.

Spomin na brezmiselnost streljanja zoper točo imajo danes še cerkve, ki so podedovale topiče za streljanje ob cerkvenih slavnostih. Kakor pri streljanju zoper točo, tako tudi pri cerkvenem streljanju ne manjka ne sreč.

Trgatev v Dalmaciji. V severni in srednji Dalmaciji se je pričela trgatev. Mošt je izbere, pridelek pa znaša komaj tretjino lanskega, ponekod pa še manj. Mošt se plačuje po 250 do 300 Din za hektoliter.

Nova klinika v Zagrebu. V svrhu dovršenja gradbenih del na poslopju nove pediatrične klinike v Zagrebu je gradbeno ministristvo odobrilo izreden kredit v znesku 720.000 dinarjev.

Nova verzija o drami v Meyerlingu. Princezinja Elvira Burbonska, zaupnica pokojne avstrijske cesarice Elizabete, objavlja v londonskem "Daily Expressu" zanimivo in doslej neznan verzijo o tragediji prestolonaslednika Rudolfa v Meyerlingu. Dama pravi, da je doznala stvar neposredno iz ust pokojne cesarice Elizabete, ko se je malo pred njenim umorom vozila z njo po Zenevskem jezeru.

Rudolf je dunajski dvor, kakor se je govorilo, iz državnih interesov, oženil z belgijsko princezino Stefanijo. Zakon pa je bil naravnost neznošen. Rudolf se je pritožil na papeža in je prosil, naj mu pomaga razdreti to zakonsko zvezo. Pisal je v Rim pretresljivo pismo in je rotil papeža, naj ga reši stranskega zakona, ki ga onesrečuje in mu zastuplja življenje. Vendar papež ni upošteval klica trpečega moža. Nastopil je rajši drugo pot in je nemudoma obvestil cesarja Franca Jožefa o vsebini pisma, ki mu ga je poslal prestolonaslednik.

Radl tega sporočila je prišlo med očetom in sinom do ostre kontroverze. Rudolf je moral cesarju obljubiti, da se za vselej odpoveduje baronici Mariji Večeri in njeni ljubezni. Kmalu nato je Rudolf prejel pismo, ki mu je prinašalo usodno vest. V tem pismu mu je bilo sporočeno, da je Večera nezakonska hči cesarja Franca Jožefa. Ta vest je Rudolfa tako potrla, da si je sklenil vzeti življenje. Odpeljal se je s svojim izvoščkom v Meyerling, odkoder se ni več vrnil živ.

Tako vsaj tolmači meyerlingško tragedijo Elvira Burbonska, ki jamči za istinitost svojih podatkov.

S polja vode

Zemlja bo stala še 999.000.000.000.000 let!

Chicago. — Naša zemlja bo uničena, ko razpade naš planetarni sestav, ampak to se zgodi šele čez kakih 99.000.000.000.000 let. Tako je dejal Rolin T. Chamberlain, profesor geologije na čikaški univerzi, ko je v petek zvečer predaval o "Naturi zemlje in človeka."

Chamberlain je na kratko orisal nebularno teorijo, katero je ustanovil francoski filozof Laplace v 18. stoletju. To teorijo je večina znanstvenikov že zavrgla v prid novi in takozvani planetarni teoriji, katere učenec, kadar se približa dvojici soincev, drugemu tako blizu, da valed pritiska gravitacijske sile eno ali obe razpadeta, nakar se iz kosa razvijejo novi planetarni sistemi. Take katastrofe se pa dogajajo vsakih trillion let.

Predavanje je bilo v Art Institutu. Vsak petek zvečer se vrši po eno predavanje in to bo trajalo vse zimo. Predavajo vseučilišni profesorji.

Volitve dne 2. novembra

Vse glavne volitve v Združenih državah se vsrjšajo začekom novembra, in sicer v torek po prvem pondeljku tega meseca. Ta dan je praznik in se zove Election Day. Letos pade ta dan na 2. novembra. Glavni predmet letošnjih volitev bo izvolitev novega kongresa.

Vsa drugo leto izbira ljudstvo nov kongres. Leto, ko se vršijo kongresne volitve, so ona sodo številka: 1924, 1926, 1928 itd. V navadni govorici rabimo besedi "Congress" in "Congressman", da označimo poslansko zbornico (House of Representatives) in njene člane. Tako, ako kdo vpraša: "Kdo je vaš 'kongresman'?", on misli na zastopnika v "house". Seveda to ni natančno, kajti kongres pravzaprav ne obstoja le iz poslanske zbornice, marveč tudi iz zgornje zbornice (Upper House) ali senata. Vsi člani poslanske zbornice se volijo vsako drugo leto, toda le tretjina senatorjev se voli vsako drugo leto, kajti mandati poslancev traja dve leti in oni senatorji šest let. Vsak kongres nosi zaporedno številko. Prvi kongres Združenih držav je bil izvoljen l. 1788 in sedanjih 69. kongres je bil izvoljen l. 1924.

Člani poslanske zbornice se volijo po volilnih okrajih, zvanih "congressional districts". Zbornica sama določa število svojih članov, in sicer po izidu ljudskega štetja (census), ki se vrši vsako deseto leto. Vsaka država dobi toliko poslancev po številu svojega prebivalstva, tako da prihaja približno po en poslanec na vsakih 220.000 prebivalcev. Toda vsaka država mora imeti vsaj po enega poslance, tudi če nima toliko prebivalcev. Tako je imela država Nevada po zadnjem štetju le 77.000 prebivalcev, vendar je imela enega zastopnika v nižji zbornici (lower house), kakor večkrat zvejo poslansko zbornico ali House of Representatives. Sedaj obstoja ta zbornica iz 435 članov v smislu ljudskega štetja od l. 1910. Kongresni števili mandatorov po zadnjem štetju od l. 1920. District of Columbia, t. j. glavno mesto Washington, nima nikakega zastopnika v kongresu. Teritoriji Hawaii, Alaska in Portorico odgovarjajo po enega delegata in Filipinski otoki dva delegata, ki so sicer člani zbornice, ali nimajo pravice do glasovanja.

Da more kdo biti izbran za poslanca (representative), mora biti državljan Združenih držav vsaj kotomek zadnjih sedmih let, mora biti vsaj 25 let star in stanoviti v državi, kjer je izvoljen. Mnogi tujerodci so že bili člani kongresa. Izmed članov sedanjih poslanske zbornice se nahajajo taki znani možje kot Adolph Sabath, rojen v Čehoslovakiji, M. Alfred Michaelson in Knud Wefald, oba rojena na Norveškem, Samuel Dickstein, rojen na Ruskem, Nathan D. Perlman, rojen na Poljskem, Edward Volgt, rojen na Nemškem, in Viktor L. Berger, rojen v Avstriji.

Vsaka politična stranka, ki se udeležuje volitev, imenuje svoje kandidate. Volilec ima vpliv na to imenovanje kandidatov, bodisi s tem, da v takozvanih "primarnih volitvah" (primary) izbira med raznimi pristaji iste stranke, ki se poteguje za kandidatsvo, ali pa, kjer ni primarnih volitev, s tem, da glasuje za enega ali več delegatov, ki na politični konvenciji določijo volilnega okraja imenujejo strankinega kandidata.

Kakor rečeno, se letos izvoli le tretjina senata. Ustava predpisuje po dva senatorja za vsako državo. Zato najmanjša država je v senatu ravno tako zastopana po dveh senatorjih kakor največja država Unije. Poprej so senatorje izbirali indirektno, namreč parlament ali legislatura vsake države je izbirala senatorje. Toda od l. 1913 se člani senata izbirajo direktno po tem ljudskega glasovanja. Senator mora biti vsaj 30 let star in mora biti državljan Zdr. držav vsaj tekom zadnjih devetih let. Izvoljen je za dobo šest let, dočim je "representative" izvoljen le za dobo dveh let. Da se vsaki dve leti izbira le tretjina senata, je bilo določeno od stvarnikov konstitucije za to, da se tako prepreči premagla akcija

s strani zakonodajne. Mislili so, da je po burnih volitvah mogoče, da bi popolnoma nov kongres mogel sklepati kak zakon brez zadostnega preudarka. Na tak način pa, kadar se skliče novi kongres, sta v senatu še vedno dve tretjini starih senatorjev.

Za volilno pravico ne zahtuje le državljanstvo. Vsaka država določa kvalifikacije svojih volilcev. Predno se sme državljan udeležiti volitev, je potrebno, da stanuje gotovo dobo v določni državi, county, mestu in volilnem okraju. Na primer, v državi New York se zahteva enoletno bivanje v državi, bivanje štirih mesecev v county, 30 dni v mestu ali vasi in 30 v volilnem okraju. Povrh tega pa država New York zahteva od novih volilcev dokaz, da so pisarni (takozvani literacy test). Novi volilec mora dokazati, da je v stanu čitati z razumevanjem izveček 50 besed iz ustave države New York in pisati 10 besed iz iste. Druge države, ki zahtevajo kak dokaz o pismenosti, so California, Colorado, Connecticut, Delaware, Massachusetts, North Dakota, Oklahoma, Washington, Wyoming in večina južnih držav. — F. L. I. S.

IZ PRIMORJA

Meje v zraku. Zadnji čas se je ljubiteljem raznih sportov pridružil še radioamaterstvo. Ta ali oni, ki je premožnejši in si to lahko privoščil, ali pa cele družbe, si nabavijo radio-aparat, s katerim si ob večernih urah krajša čas in se čeno zabava s poslušanjem koncertov oddajnih postaj v Zagrebu, Rimu, na Dunaju in v Parizu ter drugod.

Po vsem svetu je radioamaterstvo pristo. Meje ima zemlja, zrak nima meja. Tudi pri nas v Italiji se sme pečati z radioamaterstvom, kdor se hoče. Zato ni potrebno posebno dovoljenje. Plača se le v to potrebna taksa in konec besedi.

To je bilo do predzadnjega časa. Zdaj pa so edine v Italiji naredili izjemo. Dne 3. septembra 1926 je pod št. 1622 izšel kraljevi dekret, glasom katerega morajo v obsejnih krajih pregledati, kdo ima radio. Vojnaško-politična oblast sme odvzeti pravico do radioamaterstva vsakomur, kakor se ji poljubi ali zdi potrebno, tako se navadno izražajo. Na drugi strani pa dajejo nova dovoljenja tudi le tistim, ki se jim zdi.

Proti komu je naperjen ta dekret, je jasno. Proti našemu ljudstvu, nad katerim proglašajo samo izjemna stanja, da si je delavno in mirno in ni bilo le srečno, da ga pušate pri miru in mu dajo tiste pravice kot ostali državljani, ko jim dolnost nenehno niso odvzeli. Italijani se očividno bojijo, da ne bi posamezniki ali pa društva poslušala čez mejo tuje pesmi, ki bi jih po zraku navduševala za kak Italiji nasprotno ideal. Boje se tiste državne himne, ki jo zalaga po slednjem koncertu vsake oddajna postaja. Ta nacionalni moment jih je vodil do tega, da so se osramotili pred svetom in dosegli rekord v postavljanju meje v zraku.

Naši ljudje imajo obilo drugega dela in premalo denarja, da bi se v obili meri pečali z radio-koncerti, toda izjemno stanje, ki je ob slednji priliki proglašeno nad njimi, jih boli. In ne pretiravamo, ako trdimo, da tako početje ne vzgaja državnega čuvstva.

Vodo za Trst iščejo sedaj v Osoptski dolini in ob Ržani. Inženirji pričakujejo ob Ržani na dan 10.000 kubičnih metrov vode, pri Osopti bi jo dobili 6000 kub. metrov in tako bi ta pomolni vodovod zadoščal za prvo silo. Pomanjkanje vode v Trstu je zdaj občutno.

Sv. Franciška so proslavljali fašistovski lieti te dni s najbolj izbranimi izrazi. Posebno pa so naglašali njegovo italijanstvo. Sv. Franciška Asiški je najbolj tipičen italijanski svetnik, on je kazal najlepše lastnosti italijanskega rodu. Musolinij je rekel, da je on najbolj italijanski med vsami svetniki. Potem pa s poudarkom pripovedujejo, kako se je peljal Sv. Francisek v Orient in kako je italijansko v imenu Rima govoril pred sultanom... kot pravi fašistovski imperijalist!

SLIKE IZ NASELBIN

Dom, veselica, seje.

Farrell, Pa. — Zadnja dela pri našem novem domu se dovršajo in upamo, da bo v par tednih vse delo dogotovljeno, izvezmaj kegljišča. Za zadnjega moramo še malo počakati; dobili smo več ponudb od raznih družb, a kakor hitro bomo dobili priločno ponudbo, bomo kupili ter postavili. Kdor misli ne kegljišča, naj še malo počaka. Seja je zaključena, da se vsi maskaradna veselica dne 30. t. m. v korist doma. Seja je tudi razpisala tri nagrade, ki jih bodo dobile prvi najlepši maski in ona, ki bo najgrša. Zato ne pozabiti, kako se boste napravili. Nagrada ne odide; ako niste najlepši, boste morda najgrši. Ne pozabite priti maskirani. Začetek plesa je ob 8.30, ob 10. se bodo dajale nagrade. Zato bodite vsi o pravem času tukaj. Vstopnina je za moške 75c, ženske 25c. Igral bo najbolj moderen orkester, kar jih je v tej okolici, zato ne pozabite pripeljati svoje prijateljice. Vstopnice se še prodajajo. Dobe se pri tajniku. Sežite po njih. Redne seje našega doma se vršijo od sedaj naprej vsako prvo nedeljo v mesecu, ne več tretjo kot do sedaj. Zapišite si, da je prihodnja seja doma dne 7. novembra ob 1. popoldne. Imenik darovalcev ob priliki naše otvoritve bo priobčen v kratkem času. Vzrok, da ni bil priobčen, je ta, ker so naša društva pošiljala svoje darovalce za dom do sedaj, zato smo čakali. Nekateri tajniki so nas obvestili, da ni bilo na seji dosti članov, da bi mogli kaj ukreniti, zato je več društvenih tajnikov predložilo naše prošnje meseca oktobra.

Vse naše delničarje opozarjam, da jih bomo obiskali v kratkem; ker so nekateri precej zaostali, želimo, da bi oprostili, ako jih bomo sopol nadlegovali — Frank Kramar.

Socialistični shod.

Cleveland, Ohio. — Namenil sem se napisati par vrstic iz te slovenske metropole.

Delavce razpore so tukaj kakor povsod. Na delavce pritiskajo izkoriščevalci vedno bolj. Kaj je vzrok izkoriščanja? Odgovor je kratak: brezbržnost in zaspanost delavstva. Drugi mesec so volitve. Pokažite, bratje, delavci, da se zavestno položajo, v katerem se nahajamo, ter volite za kandidate, kateri so postavljani od delavcev samih. Ne glette na mokrake in suhače, to je samo vada, da lovijo delavstvo na limanice. Eni ali drugi, so vsi ehaki, oboji so za kapitalistične interese. Volite socialistični tiket za tiste, ki v resnici stoji za delavske interese in pravico.

Klub št. 49 J. S. Z. sklicuje politični shod dne 31. oktobra ob 2:30 popoldne v Kuncičevi dvorani. Glavni govornik bo John A. Willert, državni tajnik S. P. države Ohio. Govorilo bo več govornikov tudi v slovenskem, kakor tudi angleškem jeziku. Klub vabi vse somišljenike in zavedne delavce, da se udeležijo shoda v velikem številu in pripeljejo s seboj še druge, katerim je naše gibanje še tuje, da ališajo, zakaj in koga se bori naša stranka in oddajo svoje glasove za njene kandidate pri bližnjih volitvah.

Torej na svidenje 31. oktobra v Kuncičevi dvorani. — Lawrence Selak.

Ne sramujte se svojega jezika.

Sharon - Patagonia, Pa. — Srečni ste Slovenci po naselbinah, v katerih vas je več skupaj, vsaj nekaj veselja užijete, ne pa samo garanje kot je to navadno tam, kjer je nas le po par slovenskih družin pomešanih med drugimi narodi. Ne moram reči, da tudi pri nas ni sovokrajnih zabavnih večerov, ali ni ga bolj veselja, kadar si Slovenci sami priredijo veselico. Tako nam je bila dana prilika se malo razveseliti dne 9. oktobra. Samo premaš časa je trpelo — tistih pet ur. Slovenki trije nas je prav lepo postregel z vsakovrstnimi komadi, tako da je bilo zadovoljno staro in mlado. Drugikrat jih še povabim. V imenu celega društva vsem Farrelanom in južnim Sharonanom se lepo zahvalim za

veliko udeležbo, ker so s tem pripomogli do lepših dohodkov v društveno blagajno — okoli 80 dolarjev. Ob priliki vrnemo. Žal, da se naši bratje in sestre tako slabo zanimajo za plesne prireditve, ena sama veselica je v celem letu, pa še tako slaba udeležba; da nam sosedje ne prikažejo na pomoč, bi še kmalu stroškov ne mogli kriti. Slovenska poročena mladina nas kar nekam po strani gleda; ravno tako se mi vidi, kot bi se nas sramovali. Vse s tujim narodom, samo s svojim ne! Že več naše mladine sem videl po tujerodnih piknikih in veselicah, ko so se zabavali, ko pa Slovenci kaj naredimo, pa jih ni od nikoder.

Ne sramujte se svojega jezika. Ni vas treba biti sram, ko ste slovenski sinovi in hčere, vsaj toliko časa ne, dokler mi živimo. Saj gotovo čez petdeset let ne bo več slovenskega jezika v malih naselbinah, še tisti, kateri boste živeli, ne boste hoteli več vedeti o svojih roditeljih, da so naše zibelke tekale na slovenski zemlji. Toraj ob prvi priliki, ko zopet kaj priredimo, naj nikdo nima nobenega izgovora. Mogoče na starega leta večer; se še oglasim in obenem povabim vse, kar je slovenskega. — Član društva "Slovenski dom" št. 31.

Apel na rojake.

Paris, III. — Ali ste čitali kakšno strašno katastrofo je zadela širovsko, poljansko, akofješko dolino? Vsakomur, ki je kaj znan, in je hodil po naših lepih logih in dolinah, bo srce pokalo od žalosti.

Bilo je 26. in 27. sept. Vso noč je padalo z neba, ko da bi iz akafa lil in zjutraj ob 8. dne 27. sept. pa so pridile vse vode v strašni naglici od vseh krajev v dolino širovsko. Prinesle so s seboj vse, kar so areale. Odnele so veliko lepih domov. Komaj so ljudje in živina ušli od hiše. Prišel je strašen val in odnesel jim hišo z vsemi predmeti. Veliko družin, ne vem še števila, je imelo lepo domove, ki jim je voda vse odnesla, in uničila polja in njive. Bilo je vode 8 metrov nad normalo.

Zato sem se namenila, da bi jim tukaj v Ameriki kaj pomagala; vsak po svoji moči. Saj so nas včasih v šoli učili: Revezu pomagaj rad, revež tvoj je brat.

Spominjam se med vojsko, koliko lačnih vojakov jo potovalo skozi naše vasi. Nastili smo jih. Otroci so že kar sami znali, če so videli vojaka, ki je prišel od tega ali od drugega kraja. Hitro pritekli povedati: Mati, vojake smo videli, gotovo so lačni, ko so tako žalostni videti. In vsak je dobil jesti in piti, naj je bil katerekoli narodnosti. Vsak je bil hvaležen in šel vesel naprej. Komaj je od nas šel po vasi, že mu je sosedova dekle prinesla kos kruha, da je imel za pot. Tako je bilo po naših gostoljubnih vaseh, ki zdaj toliko trpijo. Naši rojaki so in v naši domovini, ki nam je mili kraj.

Zato bi prosila pri družtvih S. N. P. J., kjer je kaj naših rojakov, da bi nabirali zanje. Vsak vem, bo rad dal po svoji moči. Darove bi pošiljali na Prosveto v Chicago. Pobirala bom tudi jaz in bom poslala direktno na županstvo v Zireh. Kdor bo kaj dal, bo objavljen v Prosveti in v Glasu Naroda.

Tukaj ni nobenega iz Zirov kot jaz, da bi znal, koliko dobrih src je v naših vaseh. Pa vseeno upam, da bom dobila nekaj za naše mirne rojake, ker tudi tukaj, kot sem zdaj, je veliko dobrih ljudi.

Pozdravi! — Ivanka Fik, R. R. I, Box 220, Paris, III.

Novi izgredi v Berlinu.

Berlin, 25. okt. — Sročil so zopet bili izgredi na berlinskih ulicah radi ekakajerjeve odpravine. Komunisti, ki so se vračali s protestnega shoda, so se spopadli s policisti. Okrog dvajset oseb je bilo lahko ranjenih.

Ali ste se naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Karolyjeva žena še išče pravico vizuma

Grofici je bila odpovedana viza njenega potnega lista na željo državnega departamenta, ko se je hotela vrniti v Ameriko in obdržati predavanja.

New York, N. Y. — V soboto je pričela pred zveznim okrožnim sodiščem v Washingtonu, D. C., obravnavo, da sodišče narodi državemu tajniku Kellogg vidirati potni list grofice Karolyjeve. Državni tajnik ni hotel podati nobene izjave ali razlage, zakaj noče vidirati grofici potnega lista. On se sklicuje, da ima to moč v smislu imigracijskega zakona.

Grofica Karoly je bila razkričana kot radikalna žena in boljševička, dasiravno ves svet ve, da to ni res. Grofici so znani dogodki, ki so se odigrali na Ogrskem po vojni, in ogrska vlada ne želi, da bi Amerika ališala resnico o teh dogodkih iz ust žene, ki je te dogodke doživela, in tako postavila v pravo lue Hortyjev režim.

PREPREČITEV BOLEZNI.

Več kot 40 odstotkov vseh sedanjih boleznih v Združenih državah bi se lahko preprečilo s sedanjo medicinsko znanostjo. Več kot polovica bolezni bi se dalo odpraviti, ako bi se poslo in ravnalo po zakonih, da se zavzame vse nevarne naprave v industrijah, da bi se pravočasno dalo utrjenim zadostnega počitka. Pronašilo se je, da je tehnična znanost še toliko napredovala, da bi, ako bi se je uvedlo, odpravila vse ubostvo, več kot polovila življenjski standard, bi se lahko spremenilo samazane ulice in samazana, nezdružena stanovanja v anašna stanovanja in da bi se lahko prav tako dalo živeti v mestih kakor na deželi. In kljub temu je še vedno vse znanje in vsa veda velikim masam kot velikanaki mistertj. Velike gore znanja so ustvarjene; le mali krtinam podobni hribčki pa so v rabi.

Tako pravi Ameriška sveta čitalnic v nekem svojem pamfletu. Zveza skuša pronajti, kako bi se zainteresiralo širšo javnost, da bi se pričela zanimati za neprecenljive vrednote, ki jih je najti v čitalnicah.

Temu bi se odpomoglo s propagando, ki se bi jo širilo med ljudi in s katero bi se jih seznanjalo o vrednotah znanja o zdravstvu.

Zena obsojena na smrt na giljotini.

Pariz, 25. okt. — Melanie Duvelte iz Douala je bila večeraj obsojena na smrt na giljotini radi zastupljenja svojega moža. Portugalski vojak, katerega bi bila rada poročila, je dobil pet let zapora kot njen sokerivec.

Nuna poroti starega ljubimen.

New Bedford, Mass. — Anna Le Brun, ki je bila 25 let v klostru v Montrealu, je obšla nunsko haljo na klin in te dni nanznaila, da se poroči z možem, ki je zdaj saržen v armadi in kateri je bil njena prva ljubezen, ko je bila stara 16 let.

Italijanska cerkev v Opatiji.

Dela se nadaljujejo, ker je fašistovska vlada darovala 50.000 lir in je pripravljena se prilagoditi po potrebi, ki se gotovo pokaže. Zelo ponosni so fašisti na cerkev "S. Maria Annunziata", ki naj jim pomaga v njihovem delovanju med našim ljudstvom. Istrski kraji so bedni in pohotno ljudje umirajo gladi, kar fašistovska vlada nima pravice srca za neoprečno istrsko pokrajino, dasi ji je njeno trpljenje dovolj znano. Pomorci ni nobene — za gradbo naporene cerkve v Opatiji je pa s strani vsake rimske gospode takoj denar na razpolago. Fašistovska politika nad vse in raznarodovanja je ob Adrijji prva potreba.

V Opatiji je bilo telesa septembra iz Jugoslavije 47, 1926, iz Avstrije 1000, iz Nemčije 578, iz Češke 397, iz Poljske 132. Nemški bojnik popušča. Skupno je bilo v septembru tujcev 649.

Jer.:

IZ ZAPISKOV

Te vrstice, ki leže pred vami, sem našel med svojimi zapiski. Niso čisto spodobne, a so resnične; to jim daje pravico do življenja. Zgodba se je pripetila v Berlinu, če ne na Dunaju ali sploh na severu nekje, kjer so ljudje zadositi resni, da se bavijo s takimi stvarmi.

"Zadeva se vam bo zdel, če vam jo povem in obrazložim po vrsti, kot jo pojmujem jaz, zelo komična in zapletena," je razlagal Sime Hlača enemu izmed sodnijskih pisarjev in slugi, ki ga je privedel: "Poglejte," se je pripravil, da bi nadaljeval in mučil navzoče z dokazovanjem svoje nedolžnosti, kar delajo pogosto vsi obtoženci.

"Poglejte," je dejal, več ni mogel reči, zakaj je vstopil sodnik s kupom spisov v roki in sedel. Odprl je spis in pogledal obtoženca.

"Simon Hlača?"

"Da, gospod sodnik."

"Pokojnega Ivana in ..."

"Da, da," je potrdil obtoženec, še predno je sodnik izbrljal do konca.

"Rojen dne 17. septembra 1890?"

"Da."

"Prislojen v naše mesto?"

"Da."

"Po poklicu?"

"Sedlar."

"Dobro," je pogladil sodnik brado. "Vi ste se pretekli pete vinjeni vračali domov. Bila je že ena popoldne, ko vsi ljudje spe. Peli ste glasno in razgrajali."

"Razgrajal nisem ..."

"Tih! Ko vas je stražnik opozoril na predpise, ste izustili razgrajenje proti vladi a tem, da ste rekli: Vlada me lahko piše ... in tako dalje. Kaj navedete v svojo opravičbo?"

"Vlade nisem razgrajal."

"Vi hočete reči, da vlade niste hoteli žaliti, da to ni bil vaš namen?"

"Tudi to. A v prvi vrsti se mi zdi važnejše, da jaz sploh nisem žalil."

"Toda to je izven vsakega dvoma, da ste se v svoji vinjenosti in prešernosti posluževali na naslov vlade besed, ki jo žalijo. O tem ni dvoma."

"Gospod sodnik! Pomislite! Zadeva ni tako enostavna, kakor se zdi smešna. Pravica je vendarle na moji strani. Jaz nisem dejal: naj me — ampak: me lahko. Jaz nisem pozval vlado, naj to stori ampak sem samo izrazil svojo pripravljenost, da dovolim storiti to, kar sem imenoval, v slučaju, če se vladi poljubi storiti kaj takega."

Sodnik je debelo pogledal. Drznost obtoženca je rasla preko meje. Neizprosna logika ga je poniževala do komične vloge.

Lovil je sapo dostojanstva. Ostro je zarezal pogled v obtoženca, suho je dejal:

"Ne trditte besed! Ali ste se izrazili tako ali ne? In če priznate, da ste se tako izrazili, povejte, kaj morete navesti kot olajševalno okolnost?"

"Da sem se res tako izrazil, o tem ni govora, gospod sodnik. Trdim le, da nisem žalil, ker nisem od vlade ničesar zahteval, ampak sem ji le nekaj dopustil."

"Končajte!" je dejal sodnik strogo.

"Ali dovolite še eno vprašanje?"

"Torej?"

"Ali je v demokratični državi dovoljeno izraziti o vladi svoje mnenje?"

"Seveda," je pritrdil sodnik.

"Toda kaj ima to pri tej stvari?"

"Če bi dejal, da je vlada slaba, bi tedaj ne bil kaznovan?"

Sodnik je postal nestrpen.

"Ali to je povsem nekaj drugega ..."

"Toda, jaz vlade nisem kritikoval, poudaril sem le ..."

"Tedi se bili pijani?"

"Da. In vi vendar ne mislite resno na možnost, da bi me celokupna vlada ..."

Sodnik se ni zmenil več za ob-

toženca ne za njegove besede, narekoval je pisarju:

"Prijanost kot olajševalna okolnost ..."

"In recimo, končno, da bi bila ponudba, ki sem jo napravil, žaljiva, je bilo dano vladi na izbiro, ali jo sprejme ali ne ..."

"Priznava v polni meri svoje dejanje ..."

"In končno, končno, če je to res tako hudo, da človek še take ne sme ziniti, umaknem svojo ponudbo prostovoljno in stvar je končana ..."

"Sodišče ga obsodilo na tri dni zapora in globo ..."

Sime Hlača je umaknil in zijaje zrl v sodnika, ki je proglasil razsodbo, vzel spise in zapustil dvorano.

Andre Charpentier:

SESTANEK

Ali ga je ljubila? Tega še ni vedel. Toda zaupal je v čar svojih dvajsetih let in v svojo priključnjo vnanjost.

Dan za dnem je hotel povabiti na sestanek; pisal ji je navdušena pisma, polna goreče ljubezni, toda vasko je še vrgele v peč, kajti z nobenim ni bil zadovoljen. Slednjič je pa le eno oddal na pošto. Ves teden je v nervoznem kopnenju čakal odgovora, a ga ni bilo. Pisal je v drugič ... spet zaman. Pisal je desetakrat in ker še ni bilo odgovora, se je slednjič ojunčel in kratkoma zahteval v odločilnih stavkih, naj pride na sestanek. Pisal ji je:

Peljuba moja Oktavija—

Da, zopet Ti pišem jaz, Tvoj Gaston, ki misli edino le na Te in ki ne more dalje prenašati ločitve. Nesrečna usoda je doseglja hotel, da se le niva sestala. Prosim Te iz vsega svojega srca, da me prenehaš mučiti in mi dovoli sestanek vsaj za nekaj minut.

Ah, gledati Te ... govoriti s Teboj! ... Kakšna blaženost, kakšna sreča!

Od onega dne, ko sem Ti povedal prve besede svoje ljubezni, ko sva skupaj čakala tramvaja, je že pretekla cela večnost. Le z največjo težavo sem odkril Tvoje ime in Tvoj naslov, kamor sem Ti nato pisal pisma ... Toda od onega tako kratkega trenutka niti pogleda več, niti besede več! ... Nisem več ne vem ...

Ta položaj pa ne more trajati večno, kajti jaz umiram od hrepenja po Tebi. Ti moja draga!

Pridi, o pridi, v četrtke zvečer ob pol sedmih spet na isto tramvajsko postajo! Da se pa ne zmotiš, kajti videla si me še le samo enkrat za par trenutkov. Ti hačem točno opisati, kako bom oblečen: temnorjavo obleka, klobuk in črevlji iste barve, kravata modra, arajca in ovrtnik bel. V gumbnici bom imel veliko rdečo vrtnico, v roki svetle rokavice.

Piši mi hitro, da ne poginem od kopnenja.

V žareči ljubezni

Tvoj Gaston.

Veselo življaje je vrgele pismo v nabiralnik. Bil je poln zaupanja, kajti njegovo slutnje so ga redko varale. Ko je tri dni pozneje dobil pismo, je z navdušenjem prebral ovitek. Ves srečen je vzdihnil:

— Vendar želi!

In čital je:

Gospod!

Na sestanek pridem točno.

Da pa ne bo pomote tudi z Vaše strani, vam hočem opisati svojo obleko: pridem brez klobuka, brez ovrtnika, brez suknje, z zavhanimi rokavi, z gorakimi črevlji št. 45, izborno okovanimi, in z debelo gorjajočo z telezno komico.

Vedi pa tudi, fante moj, da merim 1 meter 88 cm in da tehtam natančno 108 kg.

Na evidencah tedaj v četrtke zvečer na tramvajski postaji, kakor je zmenjeno.

Oktavijin oče.

Mož je namreč vaak dan brskal po torbi svoje hčerke in je tako oni dan slučajno našel v njem Gastonovo pismo.

(Po francoskem priredil — 3.)

Talenti in bedaki. V Moskvi posluje družba Amnat, kar pomeni: Asociacija naravnih talentov. Naloga ustanova je

nadarjenosti, ki se skriva v pla-

preiskovanje in uveljavljanje

steh preprostega ljudstva ter

navadno podleže življenjskemu

boju, če se ji ne posreči doseči

zadržanega cilja. Družba je iz-

dala pred kratkim knjigo "O

nadarjenosti", katero je napisal

A. Modestov. Knjiga nudi obil-

lico praktičnih nasvetov ne-

znanim izumiteljem in pisate-

ljem, vsebuje pa tudi zelo zani-

mivo skrižaljko, ki ugotavlja,

da nadarjenost ni posebna raz-

širjena lastnost. Na vsakih 1000

ljudi enega in istega družabne-

ga razreda (delavcev, kmetov,

obrtnikov itd.) pridejo po: 10

bedakov, 2 idijota, 222 duševno

omejenih ljudi, 423 povprečni-

kov, 362 višje stoječih ljudi, 13

talentov in tu pa tam kakšen

genij.

NA PRODAJ RAZDELANE

FARME

v severni Minnesoti — po zelo

nizki ceni. Lahka izplačila. Pi-

šite po listo na: Potrier Realty

Co., P. O. Virginia, Mina.

(Adv.)

ZA STARI KRAJ

Zima se bliža in s naraščajo-

čo potrebo in trpljenjem. Povodni,

slaba letina, visoki davki in druge

nadloge bodo potrebovale stimo

več kakor področje. Kdo drugi naj

pomaga, ako ne Amerikanci?

DENARNE POŠILJATVE

so najboljša podpora in darila. Naše

banka ima lastne vrste s pošto in

bankami v starem kraju in zato more

izvrševati denarne pošiljke hitro in

zanesljivo, po pošti ali brajnovno, ter

po nizkih cenah. Mi tudi dolarje

izplačujemo v Jugoslaviji.

DENAR IZ STAREGA KRAJA

imajo mnogi rojaki dobiti, bodisi iz

bank, od privratnikov, od sodnih itd.

Mi imamo v teh zadevah številne iz-

kušnje in zato vsakomur lahko ustre-

ljemo.

NOTARŠKE IN ODVETNIŠKE

POSLE

okirimo mi tako za tujak, kakor tudi

v starem kraju. Pooblastila, kupne

pogodbe, pobornice itd. lahko dobite

pri nas. Ako rabite v starem kraju

zanesljivo in točno odvetniško pomoč,

Vam je lahko koristno.

OSERE IZ STAREGA KRAJA

mi hitro dobimo v Ameriko, ako jim

je vstop po zakonu dovoljen. Mi ja-

delamo izjave, prošnje za Washing-

ton in vse, kar spada zraven.

SKUPNO POTOVANJE ZA BOŽIC

v stari kraj pridemo na 4. dec. t. l.

na francoskem parniku "Paris". Po-

tniki naj se priglase čim prej, sli-

sti nedržavljan, da jim preskrbimo

še pred odhodom dovoljenja za povr-

nitve v Ameriko.

Ako želite potovati pred omeje-

nim datumom, nam pišite po vzni-

red. Mi zasopamo vas hitje in zato

lahko ustresemo.

Vse dopise o teh zadevah naslovite

na banko

ZAKRAJŠEK & ČESARK

455 W. 22nd Str.

New York, N. Y.

SLUŽBO DOBI

slovensko ali hrvatsko dekle

ali pa prijetna žena. Delo je

splošna pomoč pri družini in si-

cer za daljšo dobo. Plača po

dogovoru. Za naslov pišite na:

"SLUŽBA", 2657 So. Lawndale

ave., Chicago, Ill. (Adv.)

KLOBASE KRANJSKE KLOBASE

Zopet razpolijam po vsi Ameriki

izvrstne klobase, kakor je še tisoče

rojkom znano, da so bile moje klo-

base izvrstne vsako leto, in letos pa

bodo še boljše. Denar se vrne onim,

ki niso zadovoljni. Uključno se pripo-

ročam svojim starim in novim odje-

malcem za obilo naročil. Cena 38c

funt. Poština ni všteta. Denar po-

šljite z naročilom ali pa vam pošljem

na C. O. D.

Slovenski trgovci bodete rojakom

zelo ustregli, ako boste imeli naše

klobase v zalogi. Pišite po ceno.

Vsa pisma in naročila pišite na:

JOSEPH LESKOVAR

610—14th Street, Racine, Wis.

—(Adv.)

A HORWAT

339 N. Parkside Ave.

Chicago, Ill. Tel. Mansfield 3935

—(Adv.)

ROJAKI, tu je ugodna prilika

Gasoline Station

"and Picnic ground"

napraviti gazoline postajo in

prostor za piknike.

Prodaja se najboljši prostor, ki je

je dobiti mogče v sredini med Chi-

cago in Jolietom. Prilika za mlade

ga človeka, ki je sposoben tritati

pikajo, obdržavati piknike in imeti

gazolin postajo. Zemlja leži ob novi

trakirani cesti "Joliet Road", kjer je

velik avtomobilski promet in "Hot

Line". Nahaja se ravno 15 milj dalje

ve od središča Slovencev v Chicago.

Osem in pol akra zemlje, drevesa,

štiri sobna hiša, drugo poslopje, ki

meri 62x50, ima veliko oken in se

lahko vredi za pisarnico, in se ima

lahko uporabiti poletu za "kamping"

garaža za avtomobil in dobra pit-

vod na pumpe. Če katerega ves-

ta obrt, naj se priglasi in si pri-

ogledat prostor in kaj je vred-

imati mora \$7000 gotovega denarja

takoj. Drugo založim jaz na 6%

obresti. Ni se treba oglašati ako ni

imate toliko denarja. Za pojasnila

ohrnite se na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

—(Adv.)

KNJIGE KNJIŽEVNE MATICE SE DOBE

pri naših društvenih tajnikih in drugih zastopnikih,

namreč dosejati jih imajo v prodaji poleg društvenih

tajnikov tudi:

William Siter, 6404 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Anton Jančevich, 1171 Norwood Rd., Cleveland, Ohio.

Anton Bokai, 727 E. 167th Street, Cleveland, Ohio.

John Krizanovic, 13111 Benington Ave., West Park, Ohio.

Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.

John Rimac, 5555 Russell St., Detroit, Mich.

Frank Stular, 13705 St. Aubin, Detroit, Mich.

John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Ali pa pišite ponje na:

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

—(Adv.)

POSUŽITE SE KAMPANJE ZA NOVE